

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра менеджменту і адміністрування

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та контрольної роботи

з дисципліни

«КРАЇНОЗНАВСТВО»

Харків – 2019

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри менеджменту і адміністрування 11 березня 2019 р., протокол № 8.

Методичні вказівки призначено для студентів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та 073 «Менеджмент», що вивчають курс «Країнознавство», денної та заочної форми навчання.

Укладачі:

проф. О. Г. Дейнека,
старш. викл. Т. М. Глушенко

Рецензент

проф. О. В. Дикань

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та контрольної роботи
з дисципліни
«КРАЇНОЗНАВСТВО»

Відповідальний за випуск Глушенко Т. М.

Редактор Буранова Н. В.

Підписано до друку 01.04.19 р.

Формат паперу 60x84 1/16. Папір писальний.

Умовн.-друк. арк. 1,0. Тираж 30. Замовлення №

Видавець та виготовлювач Український державний університет
залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейєрбаха, 7.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Завдання до практичних занять	5
2 Завдання до самостійної роботи	11
3 Питання до самоперевірки	13
4 Тестові питання для самоперевірки з курсу	14
5 Рекомендації до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ)	20
6 Методичні вказівки з підготовки контрольної роботи	22
Список літератури	24
Додаток А. Зародження і становлення українського країнознавства	26
Додаток Б. Основні типи територій	30
Додаток В. Особливості просторово-територіальної організації держав світу	31
Додаток Г. Деякі особливості економіко-географічної характеристики країн Африки та Австралії	33
Додаток Д. Правильні відповіді до тесту	34

ВСТУП

В умовах посилення глобалізаційних процесів, з одного боку, та поглиблення регіональних проблем — з іншого, зростає значення країнознавчих досліджень. Таке завдання виконується у структурі наукових і навчальних закладів. „Країнознавство” є важливою варіативною навчальною дисципліною у вищих навчальних закладах.

Метою курсу є засвоєння студентами тенденцій розвитку сучасної світової економіки, а також міжсистемних зв'язків континентів та регіонів світу, їх трансформації. Зміст дисципліни розкривається через вивчення тенденцій економічного розвитку США і Канади, Японії, Німеччини, Франції, Великобританії, Італії, загальної характеристики середніх та малих країн з розвинутою ринковою економікою та інших країн.

Вивчення навчальної дисципліни структуроване на два змістові модулі, перший із яких розглядає теоретичні аспекти країнознавчих досліджень, а другий – характеристику ключових країн регіонів світу.

Тематика практичних занять тісно пов'язана із програмою лекційного курсу. Виконання практичних та індивідуальних робіт дає змогу студентам поглибити, розширити, закріпити знання, здобуті на лекціях. Під час виконання практичних робіт студенти мають можливість навчитись підбирати потрібну літературу, статистичні дані, картографічні джерела, опрацьовувати матеріал, робити узагальнення і письмові висновки.

У методичних вказівках подано завдання для практичних занять, завдання для самостійного опрацювання; запитання для самоперевірки; план і методичні рекомендації для виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.

1 ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. КРАЇНОЗНАВСТВО ЯК НАУКА

Дайте стисло відповіді на запитання:

- 1 Що вивчає країнознавство як наука?
- 2 Що є об'єктом вивчення країнознавства?
- 3 Визначте предмет країнознавства.
- 4 Яка різниця між законами і закономірностями?
- 5 Охарактеризуйте основні закономірності у країнознавстві.

Практичні завдання:

1 Складіть картосхему місця «Країнознавства» у системі наук

2 Заповніть таблицю внеску українських вчених у географічне країнознавство за прикладом таблиці 1, використовуючи корисну інформацію додатку А.

Таблиця 1 – Внесок українських вчених у географічне країнознавство

ПІБ вченого	Визначення основної праці та значення внеску в науку
1	
...	

3 Складіть 10 тестових питань з 4 варіантами відповіді за темою.

Тема 2. ПОЛІТИЧНА КАРТА СВІТУ

Дайте стисло відповіді на запитання:

- 1 З чого складається територія держави?
- 2 Дайте визначення понять: країна, держава, монархія, республіка, федеративна держава, унітарна держава.
- 3 Які чинники сприяють утворенню міжнародних організацій?
- 4 Назвіть найбільші глобальні міжнародні утворення.

5 Яка міжнародна організація і чому є найвідомішою і найавторитетнішою у світі?

6 Надайте характеристику основних функцій держави.

7 Що таке геополітика і геостратегія?

8 Що таке акваторія держави?

9 На яких засадах ґрунтується проведення кордонів?

10 Які функції виконують кордони?

Практичні завдання:

1 Назвіть основні типи територій, які виділяють на політичній карті світу. Наведіть конкретні приклади у таблиці, за прикладом таблиці 2, використовуючи корисну інформацію додатку Б.

Таблиця 2 – Основні типи територій

Тип території	Приклад	Розташування (материк/океан)
Протекторати		
Підопічні території		
Незалежні держави		

2 Наведіть приклади держав з монархічною та республіканською формами правління. Позначте по 5 держав кожної з форм на контурній карті.

3 Наведіть приклади унітарних та федеративних держав. На контурній карті позначити 4 федеративні держави світу.

4 Розшифруйте аббревіатуру та розкрийте сутність діяльності таких міжнародних організацій: НАТО; ВООЗ, ЄС.

5 Позначте на контурній карті 2 країни, що мають вихід до моря; 2 країни, що не мають виходу до моря: з одним сусідом (сухопутним), з двома сусідами.

6 Які тенденції, на вашу думку, спостерігаються у формуванні політичної карти світу на початку XXI століття.

Тема 3. ПРОСТОРОВО-ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ДЕРЖАВ СВІТУ

Дайте стисло відповіді на запитання:

- 1 Які основні властивості географічного розташування вам відомі?
- 2 Що таке політико-географічне розташування держави?
- 3 З яких частин складається державний простір?
- 4 Що таке державний кордон? Які функції виконують кордони?
- 5 З якою метою створюється адміністративно-територіальний поділ країн?
- 6 Чим зумовлені особливості адміністративно-територіального устрою тієї чи іншої держави?
- 7 Яке значення столиці країни?

Практичні завдання:

- 1 Зобразіть на карті 5 найбільших за площею країн світу.
- 2 Зазначте на карті світу штаб-квартири та назви глобальних міжнародних організацій країн світу.
- 3 Нанесіть на контурну карту країни „Великої сімки”.
- 4 Зобразіть на карті 5 найбільших за чисельністю населення країн світу, використовуючи додаток В.

Тема 4. РЕГІОНАЛЬНИЙ ПОДІЛ СВІТУ

Дайте стисло відповіді на запитання:

- 1 Що є основою для виділення різних регіонів світу?
- 2 В яких значеннях вживається поняття "регіоналізація"?
- 3 Які субрегіони виділяють у Європі?
- 4 Назвіть чинники найбільшої кількості субрегіонів в Азії.
- 5 Розкрийте особливості демографічної ситуації в країнах Європи.

Практичні завдання:

- 1 Позначте на карті карликові країни Західної Європи.
- 2 Позначте на карті країни Східної Азії та Закавказзя.
- 3 Позначте на політичній карті світу країни Океанії.

4 Створіть гістограму окремих груп країн світу за класифікацією ООН:

- країни, що не мають виходу до моря;
- малі острівна країни;
- найменш розвинені країни;
- країни НІК.

Тема 5. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАЇН ЄВРОПИ

Дайте стисло відповіді на запитання:

- 1 Яку роль в об'єднаній Європі відіграє Франція?
- 2 Охарактеризуйте основні особливості географічного розташування Німеччини.
- 3 Які особливості клімату Італії є сприятливими для розвитку господарства цієї країни?
- 4 Назвіть характерні риси географічного розташування України.

Практичні завдання:

- 1 Розробіть типологію країн Європи за географічним положенням.
- 2 Відобразіть на контурній карті Європи малі та «карликові» країни.
- 3 Встановіть відповідність між країною та особливостями географічного розташування:

Китай	континентальна країна
Італія	напівострівна країна
Білорусь	острівна країна
Нова Зеландія	приморська країна

Тема 6. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАЇН АЗІЇ

Дайте короткі відповіді на запитання

- 1 Чому населення Грузії розміщене так нерівномірно?
- 2 Схарактеризуйте позитивні та негативні риси природно-географічного розташування Грузії.

- 3 Які країни належать до Центральної Азії?
- 4 Що вам відомо про природно-ресурсний потенціал Індії?
- 5 Назвіть ресурси Китаю світового значення.

Практичні завдання:

- 1 Позначте на контурній карті світу Китай та Японію і визначте їх країни-сусідів.
- 2 Позначте на контурній карті світу країни Закавказзя.
- 3 Встановіть відповідність між країнами та їх столицями:

Іспанія	Мехіко
Австрія	Відень
Китай	Мадрид
Мексика	Пекін
ПАР	Кейптаун

Тема 7. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАЇН АМЕРИКИ

Дайте стисло відповіді на запитання:

- 1 Дайте оцінку географічного розташування різних частин Америки.
- 2 Як клімат впливає на розвиток господарства США?
- 3 Поміркуйте, чому Канада належить до найменш заселених країн світу?
- 4 Дайте характеристику виникнення і розвитку Куби.
- 5 Схарактеризуйте роль природних умов і природних ресурсів у розвитку господарства країн субрегіону Північна Америка.

Практичні завдання:

- 1 Позначте на контурній карті світу місто — провідний фінансовий центр світової економіки.
- 2 Позначте на контурній карті світу Аргентину та Бразилію і країни, з якими вони межують.
- 3 Позначте на контурній карті країни Америки, що не мають виходу до моря.

Тема 8. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАЇН АФРИКИ

Дайте стисло відповіді на запитання:

- 1 Які країни належать до країн Північної Африки? (Додаток Г)
- 2 Яка галузь промисловості у Нігерії є основною?

Практичні завдання:

- 1 Позначте на контурній карті світу країни Африки, які мають вихід до Середземного моря.
- 2 Позначте на контурній карті світу, з якими країнами безпосередньо межує Єгипет.
- 3 Назвіть і покажіть на карті безпосередніх сусідів Нігерії.
- 4 Назвіть і покажіть на карті найбільші морські порти ПАР.
- 5 Позначте на контурній карті світу основні 5 нафтоекспортуючі країни.

Тема 9. ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАЇН АВСТРАЛІЇ ТА ОКЕАНІЇ

Дайте стисло відповіді на запитання:

- 1 У скількох кліматичних поясах лежить Австралія?
- 2 Які корисні копалини видобувають на Маршаллових Островах?

Практичні завдання:

- 1 Позначте на карті три найбільших міста Австралії.
- 2 Позначте на карті Маршаллові Острови. В якій частині Океанії вони розташовані?
- 3 Надайте економіко-політичну характеристику нової Зеландії.

2 ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Як самостійна робота студентам пропонується укладання глосарію з курсу «Країнознавство» та підготовка доповідей на запропоновану тематику.

Для укладання глосарію необхідно:

- використовуючи довідкову літературу та інші інформаційні джерела, з'ясувати значення запропонованих нижче термінів та записати значення кожного терміна до зошита з дисципліни «Країнознавство»;

- розібратися у сутності кожної запропонованої категорії;
- підготуватися до дискусії в аудиторії щодо розуміння вивченого матеріалу;

- у випадку наявності декількох тлумачень кожного терміна, обґрунтувати, якої саме інтерпретації дотримується студент і чому;

- за умови, що значення якогось терміна є незрозумілим, зафіксувати запитання у зошиті, а під час дискусії в аудиторії за запропонованими темами, винести їх на обговорення або проконсультуватися з викладачем.

Терміни, що мають бути визначені в глосарії самостійно:

1 Автаркія	17 Інтеграція
2 Автономія	18 Інвестиції
3 Агломерація	19 Каботаж
4 Акваторія	20 Квота
5 Бюджет	21 Колонія
6 Валовий внутрішній продукт (ВВП)	22 Мегаполіс
7 Географічне розташування	23 Метрополія
8 Географічний поділ праці	24 Монополія
9 Геополітика	25 Нація
10 Демографічна політика	26 Паломництво
11 Діаспора	27 Природні ресурси
12 Експансія	28 Рекреаційна територія
13 Ембарго	29 Ресурси
14 Еміграція	30 Рив'єра
15 Зовнішня політика	31 Світове господарство
16 Інфраструктура	32 Територіальна концентрація

33 Туристський район
34 Територіальні води
35 Унітарний
36 Урбанізація

37 Фіорди
38 Цивілізація
39 Шельф
40 Якість життя

Орієнтовна тематика доповідей

- 1 Аналіз економічної політики Австрії.
- 2 Антарктида: загальні відомості, експедиції, ресурси, рельєф і клімат.
- 3 Географічне розташування, господарство країн Африки.
- 4 Бермудський трикутник. Географічне положення, вчені про нього, цікаві історії.
- 5 Великі географічні відкриття.
- 6 Вибухоподібне збільшення народонаселення.
- 7 Визначні пам'ятки Лондона.
- 8 Відкриття Амазонки.
- 9 Відмінності між соціально-економічними устроями України і розвинутих країн.
- 10 Вірменія: сучасний її розвиток.
- 11 Води світового океану.
- 12 Водна проблема на Землі і в Україні.
- 13 Глобальна продовольча проблема.
- 14 Глобальні проблеми і майбутнє світу.
- 15 Головні тенденції розвитку економіки країни ЄС.
- 16 Гренландія – історія і сучасність.
- 17 Греція (політичний, економічний розвиток).
- 18 Грузія (політичний, економічний розвиток).
- 19 Данія (політичний, економічний розвиток).
- 20 Економіка Казахстану та середньоазіатських країн СНД
- 21 Економіка країн Африки, загальна характеристика господарства.
- 22 Економіка найменш розвинутих країн.
- 23 Економіка перехідних суспільств.
- 24 Економіко-географічна характеристика Швейцарії.
- 25 Економічна структура світу.
- 26 Зовнішньоекономічна діяльність Японії.

- 27 Іспанія. Процес розвитку сучасної Іспанії та її основні структурні елементи.
- 28 Країни, що розвиваються.
- 29 Міжнародне значення природних ресурсів.
- 30 Міжнародні соціальні проблеми людства.
- 31 Польща. Державний устрій.
- 32 Португалія (економіко-географічна характеристика).
- 33 Природні, трудові та інтелектуальні ресурси Японії.
- 34 Транспорт світу.
- 35 Утворення та розвиток Єгипетської держави.
- 36 Фінансово-кредитні ресурси сучасного світу.
- 37 Формування нових центрів світової ринкової системи.
- 38 Країни – офшорні зони.
- 39 Глобальні міжнародні організації, їх роль у глобалізаційному розвитку країн світу.
- 40 Основні статті експорту країн регіону.

3 ПИТАННЯ ДО САМОПЕРЕВІРКИ

- 1 Функціональна структура світової економіки.
- 2 Місце США у світовій економіці.
- 3 «Нова економіка» як модель розвитку США.
- 4 Особливості державного регулювання економіки Великобританії.
- 5 Економіка Італії. Загальна характеристика і структура.
- 6 Загальна характеристика промисловості Великобританії.
- 7 Економічний потенціал національної економіки та його показники.
- 8 Загальна характеристика промисловості США.
- 9 Економіка малих країн Західної Європи. Загальна характеристика.
- 10 Світове господарство: поняття та економічна сутність.
- 11 Роль світового ринку у формуванні світового господарства.
- 12 Етапи формування світового ринку та світового господарства.
- 13 Екологічні проблеми і світова економіка.

- 14 Місце Японії у світовій економіці.
- 15 Загальна характеристика економіки Ізраїлю.
- 16 Загальна характеристика сучасного світового господарства.
- 17 Економіка КНР.
- 18 Місце країн, що розвиваються у світовому господарстві.
- 19 Основні групи країн, що розвиваються.
- 20 Характеристика основних моделей макроекономічного розвитку у світовій економіці.
- 21 Транснаціоналізація світової економіки.
- 22 Місце ФРН в світовій економіці.
- 23 Динаміки економічного зростання країн, що розвиваються.
- 24 НТР і конкурентоспроможність країни.
- 25 Зовнішньоекономічні зв'язки Італії.
- 26 Місце Франції у світовій економіці.
- 27 Глобальна трансформація світової економіки.
- 28 Економічний розвиток країн СНД. Особливості економічної політики.
- 29 Особливості економічних реформ у перехідних країнах.
- 30 Інтеграційні процеси у світовій економіці.

4 ТЕСТОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ З КУРСУ

Q1 До закономірностей країнознавства належать:

V1 неминучість розпаду імперії;

V2 розділення держави на регіони та області;

V3 порушення існуючих кордонів;

V4 невтручання у внутрішні справи суверенних держав.

Q2 За закономірністю неминучого розпаду імперій:

V1 поступово збільшується кількість незалежних держав;

V2 будь-яка багатонаціональна імперія неминуче приречена на розпад;

V3 через значний час починається відродження знищених, захоплених, національних держав і створення ними цивілізацій та культур;

V4 будь-яка нація має нездоланне бажання створити незалежну державу.

Q3 Закономірність геополітичного маятника історії:

V1 поступове збільшення кількості незалежних держав;

V2 будь-яка багатонаціональна імперія неминуче приречена на розпад;

V3 через значний час починається відродження знищених, захоплених, національних держав і створення ними цивілізацій та культур;

V4 будь-яка нація має нездоланне бажання створити незалежну державу.

Q4 Форма державного правління, за якої монарх є главою церкви, а політична влада належить духовництву, — це:

V1 теократична монархія;

V2 абсолютна монархія;

V3 республіка;

V4 конституційна монархія.

Q5 Єдиним цілісним утворенням, що складається з адміністративно-територіальних одиниць (областей, провінцій, районів тощо), які чітко підпорядковані центральним органам влади, є:

V1 федеративна держава;

V2 унітарна держава;

V3 президентська держава;

V4 незалежна держава.

Q6 Закономірність створення національних держав виявляється:

V1 у поступовому збільшенні кількості незалежних держав;

V2 будь-яка багатонаціональна імперія неминуче приречена на розпад;

V3 через значний час починається відродження знищених, захоплених, національних держав і створення ними цивілізацій та культур;

V4 будь-яка нація має нездоланне бажання створити незалежну державу.

Q7 Країнознавство є наукою і навчальною дисципліною, яка:

V1 комплексно вивчає країни і регіони світу, досліджує, систематизує й узагальнює дані про їхню природу, населення, внутрішні просторові відмінності;

V2 вивчає закономірності будови і розвитку географічної оболонки Землі та її окремих частин;

V3 вивчає життя в усіх його проявах й на всіх рівнях організації живого, живу природу, істот, що заселяють Землю чи вже вимерли;

V4 вивчає минуле людства, покладаючись при цьому на письмові та матеріальні свідчення минулих подій.

Q8 На сучасній політичній карті світу налічується близько:

V1 500 країн;

V2 200 країн;

V3 1000 країн;

V4 100 країн.

Q9 Форма державного правління, за якої всі вищі органи влади або обираються народом, або формуються парламентом, який обирається народом:

V1 республіка;

V2 монархія;

V3 унітарна держава;

V4 незалежна держава.

Q10 Мають у своєму складі самоврядні території (республіки, штати, землі, області, краї, кантони тощо):

V1 федеративні держави;

V2 унітарні держави;

V3 залежні держави;

V4 незалежні держава.

Q11 Які з зазначених країн належать до Євразії:

V1 Росія, Казахстан, Тереччина

V2 Ірак, Іран

V3 Кіпр

V4 Саудівська Аравія

Q12 Позначте правильне твердження:

V1 поняття "регіон" означає лише суходіл;

V2 термін "район" і "регіон" ніколи не вживаються як синоніми;

V3 поняття "регіон" більш містке й широче, ніж поняття "район";

V4 поняття «район» включає лише одну поверхню навколо суходолу.

Q13 Першими вітчизняними писемними джерелами, де описуються території, населення і звичаї чужоземних народів, є:

V1 літописи;

V2 географічні праці;

V3 політичні праці;

V4 часописи.

Q14 Політичною формою організації суспільства, яка утворюється як результат виникнення і діяльності публічної влади, називається:

V1 держава;

V2 країна;

V3 район;

V4 штат.

Q15 Політичне, національне, соціальне, культурне, господарське співтовариство, організоване державою на певній території, є:

V1 держава;

V2 країна;

V3 район;

V4 штат.

Q16 Природні відмінності різних частин земної поверхні зумовлені такими чинниками:

V1 історичними;

V2 соціальними;

V3 геологічними;

V4 економічними.

Q17 Поступова послідовна зміна природних зон зі зміною географічної широти у напрямі від екватора до полюсів називається:

V1 географічною оболонкою Землі;

V2 висотною поясністю;

V3 географічною зональністю;

V4 немає правильної відповіді.

Q18 Послідовна зміна природних зон зі зміною географічної широти у напрямі від екватора до полюсів називається:

V1 географічною оболонкою Землі;

V2 висотною поясністю;

V3 географічною зональністю;

V4 немає правильної відповіді.

Q19 Малим у більшості країн вважається місто з кількістю жителів до:

V1 20 – 100 тис. люд,

V2 100 – 500 тис. люд;

V3 500 тис. – 1 млн люд;

V4 20 тис. люд.

Q20 Розміщення населення на території та розподіл його за різними типами поселень називають:

V1 розселенням;

V2 проживанням;

V3 містом;

V4 селом.

Q21 Територіальні води держави визначаються такою кількістю морських миль від узбережжя:

V1 24;

V2 12;

V3 200;

V4 100.

Q22 Встановлення кордону між двома державами на місцевості називається:

V1 делімітацією;

- V2 демаркацією;
- V3 фільтрацією;
- V4 федерацією.

Q23 Процес швидкого зростання міського населення, поширення міського способу життя та зростання ролі міст у розвитку суспільства називається:

- V1 заселення;
- V2 переїзд;
- V3 урбанізація;
- V4 міграція.

Q24 Наука, що вивчає закономірності розміщення людей, типи поселень і форми розселення, а також структуру та склад населення, називається:

- V1 історія населення;
- V2 географія населення;
- V3 екологія населення;
- V4 антропологія.

Q25 З давніх-давен головним обмежувачем розселення людей був:

- V1 політичний чинник;
- V2 природний чинник;
- V3 економічний чинник;
- V4 всі відповіді правильні.

Q26 Міські агломерації, зростаючись між собою, утворюють:

- V1 поселення;
- V2 мегаполіси;
- V3 села;
- V4 країни.

Q27 Під терміном інфраструктура розуміють:

- V1 господарську діяльність суспільства;
- V2 сукупність споруд, будівель, систем і служб, необхідних для функціонування галузей матеріального виробництва та забезпечення умов життєдіяльності суспільства;

V3 сукупність відносин між системою виробництва, розподілу, обміну та споживання;
V4 міждержавні відносини.

Q28 До структурних підрозділів виробничої інфраструктури належать:

- V1 транспорт, комунальний зв'язок;
- V2 школи, бібліотеки;
- V3 театри, стадіони;
- V4 лікарні.

Q29 Інфраструктура виконує такі функції в плануванні та управлінні:

- V1 локальні;
- V2 місцеві;
- V3 системні, міжгалузеві і міжрайонні;
- V4 всесвітні.

Q30 Найважливіші тенденції в розвитку міжнародної торгівлі спричинені вирішальним впливом на її динаміку й структуру сучасної:

- V1 світової політичної кризи;
- V2 науково-технологічної революції;
- V3 природних умов;
- V4 всі відповіді правильні.

Правильні відповіді на тести знаходяться у додатку

5 РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ (ІНДЗ)

Як індивідуальне навчально-дослідне завдання під час вивчення дисципліни «Країнознавство» пропонується виконання творчого реферату, що дає змогу поглибити ступінь засвоєння студентами теоретичного матеріалу. Країна для підготовки реферату обирається викладачем задля запобігання повторюванню в академічній групі з переліку країн, запропонованих в таблиці 3.

Таблиця 3 – Перелік країн для ІНДЗ

Австралія	Монголія	Корея	Хорватія
Аргентина	Македонія	Північна Корея	Словенія
Австрія	Данія	Сінгапур	Франція
Болгарія	Німеччина	Португалія	Туреччина
Бельгія	Ліван	Панама	Чехія
Бразилія	Китай	Польща	Фінляндія
Великобританія	Люксембург	Норвегія	Чорногорія
Гренландія	Куба	Кіпр	Швеція
Греція	Мальта	Перу	Словакія
Іспанія	Литва	Сербія	Таїланд
Індія	Мексика	ОАЕ	США
Італія	Латвія	Румунія	Єгипет
Ізраїль	Малайзія	Нідерланди	Мальдіви
Ірландія	Канада	Нова Зеландія	Угорщина
В'єтнам	Кіпр	Швейцарія	Японія

Основні вимоги до виконання творчих рефератів з дисципліни:

- оформлення – титульний аркуш, зміст, розділи, висновки, список використаних джерел; набір тексту здійснюється стандартним 14-м шрифтом Times New Roman; міжрядковий інтервал – 1,5; відступ в абзацах – 1,25 см; поля: ліве – 25 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм; нумерацію сторінок проставити внизу справа.

- загальний обсяг складає 7–10 друкованих сторінок; регламент аудиторного часу для захисту роботи: до 5 хвилин – доповідь, 2-3 хвилини – обговорення.

Виконати характеристику економічного потенціалу країни пропонується за планом, наведеним у таблиці 4.

Таблиця 4 – План характеристики економічного потенціалу країни

Назва розділу	Відомості щодо наповнення розділу
1	2
Офіційна назва країни	
Столиця країни	

Продовження таблиці 4

1	2
Природні умови	<i>Відомості щодо фізико-географічних особливостей країни</i>
Клімат	<i>Стисла інформація щодо погодних умов за сезонами та окремими географічними і кліматичними районами країни</i>
Грошова одиниця	<i>Вказується офіційна грошова одиниця країни або декілька грошових одиниць</i>
Соціально-політичний лад	<i>Характеристика сучасного державного управління в країні</i>
Економіка	<i>Основні напрямки економічного розвитку країни</i>
Населення	<i>Основні демографічні характеристики</i>
Офіційна мова	<i>Вказується державна мова</i>
Релігія	<i>Основні релігійні конфесії країни</i>
Національні традиції, кухня	<i>Розглядаються деякі особливості способу життя місцевого населення, ділового та світського етикету</i>
Туризм	<i>Інформація щодо найпопулярніших туристських маршрутів та визначних пам'яток</i>

6 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ З ПІДГОТОВКИ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Контрольна робота складається з двох завдань, варіанти яких обираються згідно з останньою цифрою залікової книжки. Загальний обсяг контрольної роботи складає 10–15 сторінок формату А4 друкованого тексту.

Перше завдання має вигляд теоретичного питання, що потребує висвітлення.

Перелік питань для першого завдання контрольної роботи

- 1 Економічна класифікація сучасних країн світу.
- 2 Вплив етнокультурних особливостей на розвиток національних економік.
- 3 Визначальні відмінності країн-лідерів як чинник їхньої економічної успішності.
- 4 Загальні засади районування світу.
- 5 Країни західної Європи в світовій економіці.
- 6 Національна економіка Федеративної республіки Німеччини.
- 7 Країни, що розвиваються, в світовій економіці.
- 8 Динаміка економічного розвитку провідних країн світу.
- 9 Україна в сучасному глобальному економічному просторі.
- 10 Країни, що розвиваються, у світовій економіці.

Для виконання другого завдання студент обирає для дослідження економіку певної країни. В розділах контрольної роботи бажано висвітлити такі питання:

- місце країни у світовій економіці;
- чинники економічного розвитку країни;
- особливості економічного розвитку країни;
- галузева структура економіки;
- зовнішньоекономічні зв'язки країни;
- участь країни в міжнародних інтеграційних об'єднаннях та міжнародних економічних організаціях.

Постановка питань, що будуть розкриватись, залежить також від специфіки країни, обраної для дослідження студентом.

Перелік питань для другого завдання контрольної роботи

- 1 Модель економічного розвитку Сполучених Штатів.
- 2 Модель економічного розвитку Великобританії.
- 3 Модель економічного розвитку Японії.
- 4 Модель економічного розвитку Китайської Народної Республіки.
- 5 Модель економічного розвитку Німеччини.
- 6 Модель економічного розвитку Франції.
- 7 Модель економічного розвитку Італії.
- 8 Модель економічного розвитку Польщі.
- 9 Модель економічного розвитку Ізраїлю.
- 10 Модель економічного розвитку Грузії.

Список літератури

- 1 Гудзеляк І. І. Географія населення: навч. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 278 с.
- 2 Дахно І. І. Країни світу: енциклоп. довідник Київ: Мапа, 2004. 90 с.
- 3 Дейнека О. Г. Страноведение. Общая часть: учебник. Харьков: Бізнес Інформ, 2000. 252 с.
- 4 Дністрянський М. С. Україна в політико-географічному вимірі. Львів: ЛНУ, 2000. 310 с.
- 5 Довгань А. І. Природно-техногенна безпека життєдіяльності населення України: автореферат дис. .канд. геогр. наук: 11.00.02. 2008. 20 с.
- 6 Дубович І. А. Країнознавчий словник-довідник. Львів: Ліга-прес, 2005. 819 с.
- 7 Економічна і соціальна географія світу: навч. посібник; за ред. С. П. Кузика. Львів: Світ, 2002. 627 с.
- 8 Клець В. К. Країнознавство: Курс лекцій: у 2 ч. Дніпропетровськ: Арт-Прес, 1998. 147 с.
- 9 Козак Ю. Г. Економіка зарубіжних країн: навч. посібник; за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, К. І. Ржепіжевського. Київ: ЦУЛ, 2003. 352 с.
- 10 Країнознавство. Природно-ресурсний потенціал країни. Львів: Вид-во ЛКА, 2005. 224 с.
- 11 Країнознавство. Систематизація країн світу. Львів: Вид-во ЛКА, 2006. 151 с.
- 12 Мадіссон В. В., Шахов В. А. Сучасна українська геополітика: навч. посібник. Київ: Либідь. 2003. 176 с.
- 13 Масляк П. О., Дахно І. І. Економічна і соціальна географія світу. Київ: Вежа, 2004. 279 с.
- 14 Масляк П. О. Країнознавство: підручник. Київ: Знання, 2008. 292 с.
- 15 Мірошник Г. О. Країнознавство. Харків: Основа, 2006. 254 с.
- 16 Религии народов мира. Большая серия знаний. Москва, 2005. 128 с.
- 17 Ровенчак І. І. Типологія країн світу. Львів, 1998. 256 с.

18 Топчієв О. Г. Основи суспільної географії. Одеса, 2001. 556 с.

19 Шаблій О. І. Основи загальної суспільної географії: підручник. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 444 с.

20 Яценко Б. П., Стафійчук В. І., Брайчевський Ю. С. Політична географія та геополітика: навч. посібник. Київ: Либідь, 2007. 255 с.

Додаток А

З історії українського країнознавства

Першими вітчизняними писемними джерелами, де описуються території, населення і звичаї чужоземних народів, є літописи. Літописці намагалися систематизувати і зберегти відомості про інші країни, отримані від воїнів і купців, які тоді були найвідважнішими мандрівниками.

У літописах трапляються також описи природних, кліматичних та інших особливостей різних регіонів Київської Русі.

Протягом XVIII–XIX ст. в Україні розвивалася антропогеографія, яка досліджувала взаємозв'язки людини з географічним і природним середовищем. Провідний тогочасний географ Василь Барський (1701–1747) зробив вагомий внесок у розвиток країнознавства, систематизувавши і проаналізувавши відомості про історію, господарство і культуру деяких країн Західної Європи і Близького Сходу. Етнографічно-статистичне становище територій України, Білорусі та Молдови було основою географічних праць Павла Чубинського (1839–1884).

Антін Синявський долучився до розроблення теорії та методології української географії та економічного районування. Валентин Садовський (1886–1947), відомий економ-географ, завданням регіональної географії вважав вивчення господарства держав і окремих територій, виокремлюючи категорію «економічний район».

Відомим в усьому світі є український краєзнавець Микола Миколайович Миклухо-Маклай, який вивчав найвіддаленіші кутки планети.

Становлення української національної географії пов'язане з діяльністю Наукового товариства ім. Т. Шевченка, а також його засновників Степана Рудницького (1877—1937) і Павла Тутковського (1858—1930). У ці часи формується і економіко-географічна школа на чолі зі Степаном Рудницьким і Костянтином Воблим (1876—1947).

Після закінчення Першої світової війни українські географи основну увагу зосередили на соціально-економічному розвитку території України. Костянтин Воблий — засновник української

економіко-географічної школи — досліджував питання розвитку і розміщення продуктивних сил України, створення нових галузей промисловості та комплексного розвитку районів України, розробив наукову схему економічного районування України. Територіальну спеціалізацію і комплексний розвиток народного господарства України, економічне районування республіки, вирівнювання ступенів розвитку областей і економічних районів, рекреацію та культурне будівництво держави досліджував український економ-географ Петро Волобой (1925—1987). Економ-географ Олексій Діброва (1904—1974) вивчав географію господарства України загалом та її районів, розробляв основи економічного районування території України. Економ-географ Максим Паламарчук (1916—2000) сформував концепцію суспільно-територіального комплексу, глибоко і всебічно розробляв теорії сучасної економічної і соціальної географії України, досліджував геополітичне розташування України та її національні інтереси.

Український економ-географ Леонід Корецький займався дослідженням специфіки розміщення продуктивних сил України, у співавторстві з іншими вченими обґрунтував поділ України на три економічні райони, прийняті у генеральному районуванні СРСР у 1963 р. Праці економ-географа Миколи Пістуна присвячені проблемам теорії та методології економічної і соціальної географії, дослідженням питань соціально-економічної географії України та ін.

Історик, сходознавець, культуролог Антін Синявський став одним з перших національних геополітиків. Він досліджував політичну географію зарубіжних країн та історію економічної географії, близькосхідні інтереси України (Єгипет, Сирія) і безпосередніх сусідів України (Польща, Румунія). А. Синявський вважав, що світове господарство — не просто об'єднання національних господарств, національних комплексів окремих країн, а їх єдність, виражена системою обміну в глобальному масштабі. І ця єдність є динамічною та органічною, чинником впливу на національні комплекси, а основу світових господарських зв'язків становить не сфера виробництва, а обмін товарами тощо.

Видатним українським економ-географом та економістом був Володимир Тимошенко (1885—1965), який у 1922 році емігрував за кордон. Його праці присвячені економіці, політиці та географії сільськогосподарського виробництва, проблемам торгівлі продовольчими продуктами світу загалом та окремих його регіонів. Економічну географію вчений розглядав як «конкретну економіку», яка вивчає господарсько-людські відносини, що склалися під впливом природних умов (клімат, мінеральні й водні ресурси, ґрунти, рослинний світ тощо) окремих географічних місцевостей. Особливу увагу В. Тимошенко звертав на необхідність врахування при дослідженні розміщення господарства (світового і національного) не лише природних чинників, а й соціальних умов, рівня розвитку регіонів і країн.

Український економіст, демограф, політолог і економ-географ Валентин Садовський (1886—1947) свою діяльність присвятив актуальним проблемам економічної географії світу та України, економіки, демографії, соціальній, національній та економічній політиці радянського уряду в Україні. Він розглядав економічну географію у загальному (теоретичному) і спеціальному (регіональному) аспектах, охарактеризував зв'язок між світовим і національним господарством як діалектичне співвідношення цілого і частини. За його твердженням, основою є національне господарство, яке не розчиняється у світовому, а набуває нових властивостей і функцій. В. Садовський наполягав саме на історичному аспекті розміщення господарств. Завданням регіональної економічної географії він вважав дослідження господарства держав і окремих територій (запровадив категорію «економічний район»). Дослідник багато уваги приділив економічній географії України в її етнічних межах.

У повоєнні роки доступ до джерел зарубіжної інформації було обмежено, а українську географію заповнили ідеологічні догмати та російський науковий вплив.

З проголошенням незалежності України в межах суспільної географії розгортаються аналітичні, синтетичні і конструктивні країнознавчі дослідження, які проводяться в Київському, Львівському, Дніпропетровському, Харківському національних університетах. У цій галузі плідно працюють В. Юрківський,

Я. Олійник, П. Масляк, А. Степаненко, М. Пістун, Б. Яценко, Г. Балабанов, О. Шаблій, С. Кузик, М. Книш, А. Голюков та ін. Останнім часом відкриваються спеціалізовані країнознавчі кафедри як на географічних (КНУ ім. Тараса Шевченка), так і на економічних (Львівський національний університет, Київський міжнародний університет, МАУП, Хмельницький державний університет) факультетах ВНЗ.

Нині перед українським країнознавством постають нові завдання — розроблення деідеологізованих новітніх класифікацій і типологізацій країн, проведення географічних досліджень трансформації політичної карти світу, докладний опис розвинутих країн, розроблення фундаментальної картографічної бази, організація нових країнознавчих видань тощо, зумовлені процесом інтеграції України у світове співтовариство.

Додаток Б

Основні типи територій

Протекторат – держава або територія, що перебуває під захистом імперії. Зазвичай це колишня незалежна держава, що не справилась зі своїми обов'язками і звернулася по захист до імперії або віддана до неї міжнародною дипломатичною організацією. Сучасними прикладами протекторатів є Пуерто-Ріко у США, Абхазія і Південна Осетія у Росії, Північний Кіпр у Туреччині.

Підопічні території – залежні території, управління якими було передано ООН будь-якій державі («Опіка міжнародна» – система управління, яка здійснюється від імені і під керівництвом ООН). Наприклад, Маршаллові Острови були під опікою США.

Великою різноманітністю відрізняються *незалежні країни*. За розмірами територій виділяють 10 найбільших країн світу, площа яких перевищує 2,5 млн км² – Росія, Канада, Китай, США, Бразилія, Австралія, Індія, Аргентина, Казахстан і Судан. Їх протилежністю є карликові держави. Найменшою державою світу є Ватикан, що займає один квартал Риму. А також Австрія, Бельгія, Греція, Італія і т. д.

Для *федерації* характерною є наявність державно-територіальних утворень – суб'єктів федерації, що не мають державного суверенітету, але мають досить широкі повноваження у внутрішній політиці. Найбільш відомі держави-федерації: Російська Федерація, Сполучені Штати Америки, Бразилія, Німеччина, Індія, Австралія, Мексика, Об'єднані Арабські Емірати.

Додаток В

Особливості просторово-територіальної організації держав світу

Найбільші країни за чисельністю населення

Близько 60 % усіх жителів Землі проживає лише в десяти державах (у світі понад 200 країн).

Список найбільших країн за кількістю населення, млн люд:

- Китай (13736);
- Індія (12809);
- США (3213);
- Індонезія (2576);
- Бразилія (2033);
- Пакистан (1912);
- Нігерія (1822).

Міжнародні організації

Штаб-квартира ООН розміщена у Нью-Йорку (США). Головні регіональні відділення цієї організації, очолювані заступниками Генсека ООН, розташовано в Женеві (Швейцарія), Відні (Австрія) і Найробі (Кенія).

Міжнародний суд міститься в Гаазі (Нідерланди).

ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) має штаб-квартиру в Парижі (Франція). Керівні органи Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) розташовано у Відні (Австрія). Продовольча й сільськогосподарська організація ООН (ФАО) розміщена в Римі. До загальновідомих організацій ООН також належать Міжнародна організація праці (МОП), Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) — обидві у Женеві.

Штаб-квартири Організації Північноатлантичного договору (НАТО) і Європейського Союзу (ЄС) розташовано в Брюсселі.

"Велика сімка" країн світу

Держави, які входять до складу G7 сьогодні і їх столиці:

- 1 США, Вашингтон;
- 2 Канада, Оттава;
- 3 Японія, Токіо;

- 4 Великобританія, Лондон;
- 5 Німеччина, Берлін;
- 6 Франція, Париж;
- 7 Італія, Рим.

До складу *субрегіону Східна Азія* входять Китай, Японія, Республіка Корея і Монголія.

До *субрегіону Закавказзя* належать лише три пострадянські держави — Азербайджан, Вірменія і Грузія.

До складу *регіону Австралія та країни Океанії* входять Австралія, Маршаллові Острови, Нова Зеландія, Самоа, Соломонові Острови, Фіджі та ще сотні невеликих островів у центральній та західній частині Тихого океану.

Додаток Г

Деякі особливості економіко-географічної характеристики країн Африки та Австралії

Країни Північної Африки: Алжир, Єгипет, Західна Сахара, Лівія, Марокко, Туніс.

У п'ятірку найбільших міст Австралії входять Сідней, Мельбурн, Брісбен, Перт і Аделаїда. Перше місце за площею і чисельністю населення посідає Сідней, його площа становить 12 367,7 км².

Південно-Африканська Республіка (ПАР) – держава на півдні Африки. Найпівденніша заселена точка планети – ПАР.

Додаток Д

Правильні відповіді до тесту

Q1	V1	Q11	V1	Q21	V2
Q2	V2	Q12	V3	Q22	V2
Q3	V3	Q13	V1	Q23	V3
Q4	V1	Q14	V1	Q24	V2
Q5	V2	Q15	V2	Q25	V2
Q6	V4	Q16	V3	Q26	V2
Q7	V1	Q17	V3	Q27	V2
Q8	V2	Q18	V2	Q28	V1
Q9	V1	Q19	V4	Q29	V3
Q10	V1	Q20	V1	Q30	V2